

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimiston valvontasuunnitelma vuosille 2026–2028

Keurusselän ympäristölautakunta 10.12.2025

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö	4
2.1 Toimintaympäristö	4
2.2 Yksikön resurssit ja niiden jakautuminen vuonna 2026.....	5
2.3 Koulutus	6
2.4 Tiedonhallintajärjestelmät.....	6
2.5 Viestintä.....	6
2.6 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus.....	6
2.7 Erityis- ja häiriötilanteet ja niihin varautuminen	7
2.8 Näytteenotto ja laboratoriot	7
3 Valvonnan toimialat	8
3.1 Elintarvikevalvonta	8
3.2 Terveystensuojelu	10
3.3 Tupakka- ja lääkelain valvonta	12
3.4 Eläinlääkintähuolto	14
4 Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	14
5 Liitteet	15
Liite 1 Valvontakohteiden lukumäärä ja suunniteltu tarkastusmäärä 2026	15
Liite 2 Eläinlääkintähuollon suunnitelma vuosille 2026–2028	15

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö velvoittaa kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Valvontasuunnitelma tai sen päivitys on hyväksyttävä toimitelmässä suunnitelmakautta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Kunnan suunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallinen keskusvirastojen yhteinen valvontasuunnitelma sekä toimialakohtaiset keskusvirastojen laatimat suunnitelmat

- Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025–2028
- Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025–2028
- Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025–2028
- Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025–2028
- Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO 2026-2028)

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä.

Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunnan on perittävä valvontamaksut. Valvontamaksuja voidaan periä siten, että ne kattavat enintään valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Maksuja peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Valvontasuunnitelman perusteella toiminnanharjoittajat voivat ennakoida valvontamaksun suuruuden.

Keurusselän ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma ja maksutaksa ovat nähtävillä Keuruun kaupungin internetsivuilla.

Valtion aluehallinnon uudistuksessa kootaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon vuoden 2026

alusta lähtien. Aluehallintovirastojen (AVI) toiminta loppuu ja suurin osa tehtävistä siirtyy uuteen Lupa- ja valvontavirastoon. Aluehallintovirastojen elintarvikkeita ja eläinten terveyttä koskevat tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon. Myös Valviran toiminta loppuu ja kaikki viraston tehtävät siirtyvät uuteen Lupa- valvontavirastoon.

Lainsäädännössä on tapahtunut muutoksia elokuussa 2025 tupakkalain osalta, jolloin lakia muutettiin asettamalla savuttomien nikotiinituotteiden myynti luvanvaraiseksi. Lisäksi vuoden 2026 aikana astuu voimaan tupakkalain muutokset koskien tuotteiden sallittuja nikotiinipitoisuuksia, makuja ja ulkoasua. Lainsäädännössä tapahtuva merkittävä muutos on 1.1.2026 voimaan tuleva uusi eläinlääkintähuoltolaki. Tämän lisäksi käynnissä on terveydensuojelulain kokonaisuudistushanke, jonka tavoitteena on uuden terveydensuojelulain astuminen voimaan 1.1.2027.

2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö

2.1 Toimintaympäristö

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimiston toiminta-alueeseen kuuluu Keuruu, Kuhmoinen, Jämsä, Mänttä-Vilppula, Ruovesi ja Virrat. Asukkaita alueella on n. 50000. Keuruu toimii yksikön isäntäkuntana, jossa ympäristöterveydenhuolto kuuluu elinvoima- ja asuinympäristön toimialaan. Toiminnanjärjestämisestä vastaa Keurusselän ympäristölautakunta, jossa on edustus jokaisesta valvonta-alueelle kuuluvasta kunnasta. Valvontayksikkö tekee yhteistyötä eri viranomais tahojen kanssa sekä yhteistoiminta-alueiden kuntien sekä valtakunnallisten keskusvirastojen kanssa. Paikallisesti tärkeitä yhteistyötahoja ovat kuntien rakennusvalvonta sekä tekniset tilapalvelut, ympäristönsuojelu, terveydenhoito, pelastustoimi sekä vesihuolto. Valtakunnallisesti valvontaa ohjataan Ruokaviraston sekä Lupa- ja valvontaviraston taholta. Poliisi tukee tarvittaessa kaikkia valvonnan osa-alueita, mutta eläinsuojelun osalta yhteistyö on erityisen tiivistä. Valvonta-alueemme sijaitsee Keski-Suomen ja Pirkanmaan maakunnan alueella. Tämän vuoksi yhteistyötä tehdään myös molempiin maakuntiin niin terveydenhuollon kuin myös ympäristöterveydenhuollon muiden yksiköiden kanssa.

Toimintaympäristöä ovat valvonta-alueella olevat valvontakohteet, toimitilat ja muut alueet ja paikat, joissa valvontaa tehdään. Valvonta-alueellamme on toimistotiloja ympäristöterveystarkastajille Keuruulla, Jämsässä, Mäntässä ja Virroilla. Eläinlääkinnällä on toimitilat jokaisessa yhteistoiminta-alueen kunnassa. Praktikkoeläinlääkäreitä lukuun ottamatta suuri osa työstä hoidetaan kotitoimistoista tai muista etätyöpaikoista käsin.

2.2 Yksikön resurssit ja niiden jakautuminen vuonna 2026

Keurusselän ympäristölautakunnan alaisena toimivan Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimiston tehtäviin kuuluu ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstövahvuuteen kuuluu ympäristöterveyspäällikkö, vastaava ympäristöterveystarkastaja, 8 ympäristöterveystarkastajaa ja seitsemän kaupungineläinlääkäriä, valvontaeläinlääkäri ja kaksi toimistosihteeriä. Ympäristöterveydenhuollon tehtäviin on käytettävissä yhteensä 20 htv.

Valvontakohteiden määrä ja valvontaan tarvittavat toimialakohtaiset resurssit on arvioitu vuodelle 2026. Suunnitelmallisen valvonnan osuus on noin puolet kaikesta valvontaan käytettävistä voimavaroista.

Seuraavassa taulukossa on esitetty toimialoittain ympäristöterveyden kokonaishenkilövoimavarat. Valvonnassa henkilöstön erikoistumiseen perustuva työnjako on käytössä ja työnjakoa on tarkistettu tarvittaessa lainsäädäntömuutoksia vastaavaksi. Työnjaon arviointiin vaikuttaa valvontakohteiden määrät, riskinarvioinnin perusteella saatu tarkastustarve sekä valvonnan kattavuuden varmistaminen eri toimialoilla. Työnjakoa tarkistetaan tarpeen mukaan.

Resurssijakauma Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimistossa toimialoittain 2026.

Virkanimike	Vastuualue	Henkilötyövuodet
Ympäristöterveyspäällikkö	Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,0
Ympäristöterveystarkastajat, 9 henkilöä, joista yksi vastaava ympäristöterveystarkastaja	Terveydensuojeluvalvonta	5,5
	Tupakka ja lääkelainvalvonta	0,1
	Elintarvikevalvonta	3,5
Eläinlääkärit, 8 henkilöä	Eläinlääkäripalvelut	6,4
	Eläinten terveyden valvonta	0,1
	Sivutuotevalvonta	0,1
	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	1,3
	Eläinten tunnistaminen ja rekisteröinnin valvonta	0,1
	Muu valvonta	0,1
Avustava henkilökunta, toimistosihteerit, 2 henkilöä	Hallinto	1,8
Yhteensä käytettävissä oleva henkilöstö		20

2.3 Koulutus

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimiston henkilöstölle laaditaan koulutussuunnitelma vuosittain edellisen vuoden loppuun mennessä.

Koulutussuunnitelma on suuntaa antava, sillä tarkka koulutustarjonta selviää aina kunkin vuoden kuluessa. Koulutukseen varataan vuosittain talousarvioehdotuksessa määräraha erikseen eläinlääkintähuoltoon ja muuhun ympäristöterveydenhuoltoon.

Hallinnon koulutukseen, joka käsittää toimistosihteerien ja ympäristöterveyspäällikön ja luottamushenkilöiden kouluttautumisen, varataan myös oma määräraha.

2.4 Tiedonhallintajärjestelmät

Käytössämme on valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon ohjausjärjestelmä Vati. Vatiin kirjataan valvontatiedot koskien ympäristöterveydenhuollon toimintakenttää lukuun ottamatta eläinlääkintää. Aikaisemmat valvontatiedot Tervekuu-järjestelmässä on selattavassa muodossa valvontaviranomaisen saatavilla. Päätökset kirjataan sähköisesti Vatiin tai Dynastyyn.

Valtakunnallisen Ilppa-ilmoituspalvelun kautta toiminnanharjoittajat voivat tehdä ilmoituksen toiminnan aloittamisesta, olennaisesta muuttamisesta, lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta. Tupakkavalvonnan osalta käytetään myös vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteriä Turre.

2.5 Viestintä

Viestintään kuuluu asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen. Viestinnässä noudatetaan Keuruun kaupungin viestintäsuunnitelman periaatteita.

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimistolla on asiakaspalvelua varten kaksi puhelinnumeroa, josta palvelua saa arkisin kello 8–15. Kaikki viranhaltijat ovat virka-aikana neuvontaa ja opastusta varten asiakkaiden tavoitettavissa matkapuhelimesta ja sähköpostitse. Työntekijät ja heidän työnumeronsa ovat löydettävissä kunnan nettisivuilta lukuun ottamatta valvontaeläinlääkärin nimeä.

Ulkoisen viestinnän tavoitteena on tavoittaa kuntalaiset ympäristöterveydenhuollon palveluissa.

Eläinlääkärien puhelinvastaanotto on aamuisin kello 8–9 pieneläin asiakkaille. Suureläinpuhelut otetaan vastaan läpi työajan.

2.6 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Valvontayksikön on perittävä toimijalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta. Keurusselän ympäristölautakunnan hyväksymä maksutaksa on nähtävissä Keuruun kaupungin nettisivuilla. Toimijoilta peritään lakisääteiset valvonnan perusmaksut sekä valvontamaksut. Koska kaikesta valvonnan toiminnasta ei ole mahdollista periä maksua, varataan määrärahoja myös näihin toimintoihin. Valvonnan perusmaksun käyttöönoton jälkeen valvontatulot kattavat paremmin ympäristöterveydenhuollon kuluja, mutta ne eivät kokonaisuudessaan vastaa kaikkia valvonnasta aiheutuvia kuluja. Laskuttamisesta vastaa toimistohenkilö tarkastajan tekemän laskuosoituksen mukaisesti. Laskutuksiin liittyviin yhteydenottoihin vastaa ympäristöterveyspäällikkö.

2.7 Erityis- ja häiriötilanteet ja niihin varautuminen

Elintarvike-, terveydensuojelu- ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava erityistilanteisiin. Varautumisen tavoitteena on

pyrkii ehkäisemään ennakolta häiriö- ja kriisitilanteiden syntyminen sekä luoda edellytykset hallita näitä tilanteita ja niiden seurauksia. Varautumista toteutetaan sekä normaaliolojen häiriötilanteiden, että poikkeusolojen varalta.

Varautuminen tarkoittaa käytännössä valmiussuunnitelmien laatimista, jota päivitetään säännöllisesti. Valvontayksikkö osallistuu alueellaan ja valtakunnallisesti järjestettäviin häiriötilanne- ja valmiusharjoituksiin.

Epidemioiden selvittäminen kuuluu kunnan tehtäviin ja niiden selvittämiseen on varauduttava. Yhteistoiminta-alueella toimii lakisääteinen epidemiaselvitystyöryhmä, johon on nimetty henkilöt ympäristöterveydestä, hyvinvointialueilta ja alueiden vesihuoltolaitoksista.

Valtakunnallisen Ilppa-ilmoituspalvelun kautta kuluttajat ja toimijat voivat tehdä ympäristöterveydenhuoltoon sairastumis- tai haittailmoituksen, jonka syyksi epäillään elintarviketta, talous- tai uimavettä. Häiriötilanteet ja epidemiaepäilyjen selvittäminen ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä niiden taustalla on terveyshaaittaepäily.

2.8 Näytteenotto ja laboratoriot

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimiston viranomaisnäytteet sekä valvontasuunnitelman mukaiset näytteet tutkitaan pääasiassa seuraavissa laboratorioissa:

- SeiLab Oy
- KVVY Tutkimus Oy
- Eurofins Environment Testing Finland Oy

Näytteistä otettavat analyysit ja tutkimusmäärät tulevat suoraan lainsäädännön edellytyksistä mm. talousvesi- ja uimavesitutkimukset. Valvontaviranomaiset voivat ottaa näytteitä myös poikkeamatilanteissa. Viranhaltijoiden ottamat näytteet tutkitaan Seilabin laboratoriossa hankintasopimuksen mukaisesti. Lisäksi näytteitä voidaan tutkia myös muissa Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa.

Talous- sekä uimaveden näytteenoton hoitaa ulkopuolinen, pätevä (henkilösertifioitu) laboratorion näytteenottaja, viranomainen tai toiminnanharjoittaja itse. Tilanteissa, joissa jokin muu kuin laboratorion tai viranomaisen edustaja suorittaa näytteenoton, varmistetaan ohjeistuksin, että näytteenottaja tuntee näytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet.

3 Valvonnan toimialat

3.1 Elintarvikevalvonta

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon myös Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028. Suunnitelmassa Ruokavirasto on määritellyt painopistealueet.

Vuodelle 2026 ei ole määritelty painopisteitä kunnille. Muihin Ruokaviraston mahdollisesti myöhemmin ilmoittamiin valvontaprojekteihin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.

Vuodelle 2026 on suunniteltu kaksi omaa painopistettä. Ensimmäinen painopiste on gluteenittomuuden valvontaprojekti. Projekti kohdistetaan pitserioihin ja ravintoloihin, jotka myyvät gluteenittomia pitsoja. Projektin tarkoituksena on selvittää, ovatko gluteenittomana myytävät pitsat oikeasti gluteenittomia. Projekti toteutetaan, jos resurssit sen sallivat.

Toisena painopisteenä on seuraavien Oiva-rivien tarkastaminen Ruokaviraston Oiva-ohjeiden mukaisesti:

- 4.4 Henkilökunnan terveydentilan seuranta
- 8.8 Kalastustuotteiden loistarkastukset ja jäädytyskäsittely
- 8.10 Kalastustuotteiden aistinvarainen laatu
- 12.3 Nimisuoajatut elintarvikkeet
- 12.5 Luomutuotteen aitous
- 17.15 Prosessissa syntyvät vierasaineet

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja laadusta on elintarvikealan toimijalla. Omavalvonnan avulla toimija varmistaa, että elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu sinä aikana, kun elintarvike on toimijan vastuulla. Viranomaisvalvonnan tehtävä on puolestaan varmistua siitä, että omavalvonta toimii tehokkaasti ja elintarvikkeen turvallisuus, jäljitettävyyys ja muu määräystenmukaisuus toteutuvat kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Elintarvikevalvonnan tarkastukset tehdään pääsääntöisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla ennalta ilmoittamatta, koska on tarkoitus tarkastaa sen hetkistä toimintaa yrityksessä. Tarvittaessa toiminnanharjoittajan kanssa sovitaan tarkastusajankohta. Elintarvikevalvonnan suunniteltu tarkastusten määrä vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 1. Valtakunnallisessa ohjelmassa on esitetty tarkastustiheys, jota käytetään lähtökohtana kullekin valvontakohteelle. Jokaisella valvontaa suorittavalla viranhaltijalla on henkilökohtainen työ-/tarkastussuunnitelma, jossa määritellään kohteisiin tehtävät tarkastukset. Kohteiden riskinarviointi perustuu

valtakunnallisiin suosituksiin ja kohdekohtaiseen arviointiin. Riskinarviointi toteutetaan ympäristöterveydenhuollon tiedonhallintaohjelman avulla.

Suurin osa suunnitelmallista tarkastuksista on Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia. Oiva-järjestelmän mukainen tarkastuskertomus tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksilla tarkastetaan yhtä tai useampia asioita siten, että pääsääntöisesti kolmen vuoden aikana kaikki oiva-tarkastuslomakkeen kohdat tulee tarkastettua. Tarkastukset tehdään toimipaikassa paikan päällä, asiakirjatarkastuksina ja mahdollisesti etätarkastuksina tai näiden yhdistelminä. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastuksella tehdyt havainnot, mahdolliset korjauskehotukset ja muut lainsäädännön määrittelemät toimenpiteet ja pakkokeinot, joiden noudattamista seurataan annettujen määräaikojen kuluttua. Jokainen valvontatoimenpide raportoidaan ajantasaisena valtakunnalliseen VATI-tiedonkeruujärjestelmään keskusvirastoa (Ruokavirasto) varten.

Tarkastuskertomusta suppeampi Oiva-raportti on julkinen Ruokaviraston ylläpitämän www.oivahymy.fi internet-sivuston kautta. Oiva-raportti tulee olla valvontakohteessa asiakkaiden nähtävillä. Mikäli elintarvikeyritys markkinoi elintarvikkeita internetsivuillaan, tulee Oiva-raportti olla myös saatavilla toimijan internetsivuilla.

Alkutuotannon kohteiden lukumäärät ovat liitteessä 1. Taulukossa olevia tietoja on päivitetty ja näiden tietojen päivittämistä on tarkoitus jatkaa vuonna 2026. Alkutuotannon elintarvikevalvonnan valvontakohteiden tarkastuksia on tehty vuosina 2024 ja 2025. Niitä on tarkoitus jatkaa vuonna 2026 resurssit ja riskinarviointi huomioiden.

Virananomaisnäytteitä otetaan tarpeen mukaan toimipaikoista esimerkiksi häiriö- ja epidemiaepäilytilanteissa sekä tarvittaessa omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi. Toimipaikkojen omavalvontasuunnitelmassa määritellyt näytteet ottavat toimijat itse.

Elintarvikevalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista tarkastustoimintaa. Näitä ovat mm. valitusten perusteella tehtävät tarkastukset, pakkotoimenpiteet, ruokamyrkytyselvitykset, elintarvikehuoneistojen rekisteröintiin ja elintarvikehuoneistojen hyväksymisiin liittyvät tarkastukset, ilmoitusten käsittely, neuvonta, asiantuntijatehtävät, koulutus sekä laadun ja yhteistyön kehittäminen. Elintarvikehuoneistojen hyväksymispäätökset tehdään lainsäädännön mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa hakemuksen saapumisesta. Elintarvikehuoneistoilmoitukset rekisteröidään lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Kunnan tehtäviin kuuluvat lisäksi elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja tiedottaminen, valtion viranomaisten avustaminen eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasaineohjelmien ja ensisaapumisvalvonnan toteuttamisessa sekä elintarvikemääräysten mukaisten ilmoitusten ja raporttien tekeminen Ruokavirastolle. Vientiin hyväksytyjen laitosten osalta

(sisämarkkinakauppa ja vienti EU:n ulkopuolelle) tehdään tarvittavat tarkastukset ja hyväksytään eläinlääkintätodistukset Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti.

Toiminnan edelleen kehittämiseksi Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimiston elintarvikevalvonnasta vastaavat henkilöt ovat muodostaneet elintarviketiimin, joka kokoontuu useamman kerran vuodessa. Tiimissä pyritään luomaan käytäntöjä, jotka yhtenäistävät ja kehittävät käytännön valvontaa. Vuonna 2023 aloittaneessa Keski-Suomen yhteisessä laatutyöryhmässä laaditaan yhteisiä ohjeita toimintavoista, jotta saadaan alueen valvonta yhtenäisemmäksi mahdollisuuksien mukaan.

3.2 Terveystensuojelu

Terveystensuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveystensuojelulain mukaan päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on kunnilla.

Terveystensuojelulain mukaisen valvontakohteen tarkastuksen tavoitteena on selvittää mahdollisen terveyshaitan esiintyminen, josta voi aiheutua terveyshaittaa. Olosuhteiden lisäksi tarkastellaan toimintaa ja arvioidaan kohteen vaatimuksenmukaisuus. Tarkastukset tehdään yleensä toiminnanharjoittajan kanssa ennalta sovittuna aikana.

Terveystensuojelulain useimmat säännöllisen valvonnan kohteet vaativat joko viranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksen varaisia.

Terveystensuojeluviranomainen tekee hakemusta tai ilmoitusta koskevan päätöksen tai todistuksen ennen kuin kohde tulee valvonnan piiriin. Tämän jälkeen valvontakohteeksi tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan kohteeksi. Terveystensuojelun suunniteltu tarkastusten määrä vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 1.

Valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa on määritelty valvonnan painopisteet vuosille 2025–2028. Ensimmäinen painopiste on talousvesivalvonnan uudet sisällöt. Viranomaisten välistä alueellista yhteistyötä on kehitetty jo edellisen valvontasuunnitelmakauden aikana. Yhteistyöryhmien avulla on mahdollista kehittää vesihuollon viranomaistehtäviä sekä yhteensovittaa tehtäviä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet huomioiden. Alueellisen viranomaisyhteistyön tavoitteena on varmistaa kaikille vesihuollon asiakkaille turvalliset ja laadukkaat vesihuoltopalvelut.

Terveystensuojelulain mukaan talousveden turvaamisen on perustuttava ennalta varautumiseen ja riskienhallintaan. Valvontasuunnitelmakaudella valvotaan, että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista. Terveystensuojelulain 12.1.2023 voimaan tulleen muutoksen mukaan laissa määriteltyjen ensisijaisena tilana käytettävien rakennusten omistajien on koottava ja pidettävä ajan tasalla

riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskienhallintaa rakennuksen vesilaitteistoihin.

Valvontaohjelman toisena painopisteenä on osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa. Tulevalla valvontakaudella kiinnitetään huomiota valvontakohteiden riskinarviointiin ja sen kautta kohteisiin, joissa valvontatarve on suurin. Osana riskinarviointia arvioidaan myös terveydensuojelulain mukaisen omavalvonnan toimivuutta.

Kolmantena painopisteenä on valmius ja varautuminen terveydensuojelussa. Terveysuojelun varautumisessa nousevat esiin vesihuollon häiriötilanteet, joiden osalta kiinnitetään huomiota oman toiminnan kehittämiseen ja suunnitelmien päivittämiseen ja yhteensovittamiseen. Yhteistyötä vahvistetaan hyvinvointialueiden kanssa. Erityis- ja häiriötilanteet ja niihin varautuminen on esitelty kappaleessa 2.7.

Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta.

Terveysuojelussa ei-suunnitelmallinen valvonta vie suuremman osan työajasta kuin suunnitelmallinen valvonta. Tällaista ei-suunnitelmallista toimintaa ovat mm.:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana
- oman toiminnan kehittäminen sekä valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin osallistuminen

Asumisterveysasiat muodostavat suuren tehtäväkokonaisuuden ei-suunnitelmallisen valvonnan puolella. Asunnontarkastuksia on tehty vuosittain useita kymmeniä.

Terveysuojelulain mukaan viranomaisen tehtävänä on antaa neuvontaa ja opastusta kuntalaisille terveydensuojeluun liittyvissä asioissa. Kuntalaisten ja toimijoiden yhteydenottoihin vastataan pääasiassa puhelimitse ja sähköpostilla.

Asumisterveysvalvonnan osalta valvontaa tekevät henkilöt osallistuvat sisäilma-asioita käsitteleviin koulutuksiin ja seuraavat alan uusinta tietoa aktiivisesti.

Ympäristöterveydenhuollolla on käytettävissä asianmukaisia kalibroituja mittalaitteita terveydensuojelulain mukaisten olosuhteiden valvontaan. Asumisterveysvalvontaa tekevät henkilöt muodostavat sisäilmatiimin, joka kokoontuu säännöllisesti.

Terveysuojeluvalvonnassa talousveden valvontaa koskevassa lainsäädännössä tapahtuneet lainsäädännön muutokset työllistävät ympäristöterveyshuollon talousvesivalvonnan henkilöitä merkittävästi myös tulevina vuosina. Talousveden valvonnassa sovelletaan Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetusta talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistojen

riskienhallinnasta (1352/2015) tai Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001). Ympäristöterveyshuollon yhteistoiminta-alueella on runsaasti talousvettä toimittavia talousvesilaitoksia, jotka vaativat runsaasti terveystarkastajien työpanosta ohjaukseen ja neuvontaan, lakisääteisten näytteenottosuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien päivittämiseen sekä ajankäyttöä erityisesti talousveden tutkimustulosten raportointiin. Kaikki talousveden tutkimustulokset tulee lain vaatimien valvontatoimien mukaisesti siirtää valvonnan tietojärjestelmään (VATI). Analyysitulokset tulee muun muassa hakea, tarkistaa ja luokitella tietojärjestelmässä.

Terveydensuojelu valvoo yleisten uimarantojen veden laatua Sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Ennen uimakauden alkua laaditaan uimarantaluettelo ja uimarannoille laaditaan näytteenottokalenteri. Uimarannat tarkastetaan riskinarvioinnin mukaisesti. Suuremmille yleisille uimarannoille on laadittu uimavesiprofiilit ja niiden uimavesiluokitukset päivitetään vuosittain uimakauden päätyttyä näytetulosten perusteella.

Uimahallien, kylpylöiden ja muiden vastaavien yleiseen käyttöön tarkoitettujen altaiden valvontaan sovelletaan Sosiaali- ja terveysministeriön allasvesiasetusta (315/2002). Valvontakohteet tarkastetaan riskinarvioinnin mukaisesti ja allasveden laatua seurataan kohdekohtaisten valvontatutkimusohjelmien mukaisesti. Valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat päivitetään säännöllisesti ja tarpeen mukaan.

Talous- ja uimavesivalvontaa tekevät henkilöt muodostavat vesitiimin. Vesitiimissä pyritään luomaan käytäntöjä, jotka yhtenäistävät ja kehittävät käytännön valvontaa. Tulevalla suunnitelmakaudella panostetaan jo aiemmin käynnistettyihin talousvesivalvonnan yhteistyöryhmiin ja kehitetään myös niiden toimintaa.

Vuonna 2023 aloittaneessa Keski-Suomen yhteisessä laatutyöryhmässä laaditaan yhteisiä ohjeita terveydensuojeluvalvonnan toimintavoista valvonnan yhtenäistämiseksi.

Terveydensuojelun osalta valmistellaan lausuntoja muille viranomaisille (mm. Lupa- ja valvontavirasto, kunnalliset rakennusvalvonta-, kaavoitus- ja ympäristönsuojeluviranomaiset). Useissa hankkeissa toimitaan terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana. Lausuntoja tekevät henkilöt muodostavat lausuntotiimin.

3.3 Tupakka- ja lääkelain valvonta

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalain mukaisen valvonnan tavoitteena on vähentää alaikäisten tupakan saatavuutta, asukkaiden tahdon vastaista altistumista ympäristön tupakansavulle sekä vähentää tupakointia siten, että tupakoinnin aiheuttamat terveyshaitat ja –vaarat vähenevät.

Valvonta kohdistuu tupakkatuotteiden varastointi- ja myyntipaikkoihin. Tarkastuksilla valvotaan tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntiä ja esilläpitoa, myynnin omavalvontaa, mainontaa ja muuta myynnin edistämistä sekä tupakointikieltojen ja –rajoitusten noudattamista. Valvontaan kuuluu myös vähittäismyyntilupahakemusten käsittely, jota tekevät kaksi elintarvike- ja tupakkavalvontaa tekevää tarkastajaa. Myyntilupien käsittelyn yhteydessä annetaan myös tarvittaessa neuvontaa ja ohjausta toimijoille. Tiedot tupakan myyntilupien käsittelystä merkitään valtakunnalliseen tupakkarekisteriin sekä Vati-järjestelmään. Myös lääkelain alaisten tuotteiden myyntilupien käsittely tehdään Vati-järjestelmässä ja näistä myyntiluvista tehdyt päätökset lähetetään Fimealle.

Asuntoyhteisöt voivat hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Asunto-osaakeyhtiöiden tupakointikieltohakemuksia käsitellään tarpeen mukaan.

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat sekä tupakointitilalliset ravintolat. Suunnitelmallista valvontaa tehdään pääsääntöisesti Vati-järjestelmän riskiluokituksen mukaisesti ja ennalta ilmoittamatta pääasiassa elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä. Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimaa tarkastuslomaketta ja –ohjeita, ja tarkastuskertomukset tallennetaan Vati-järjestelmään. Tarvittaessa ylimääräisiä tarkastuksia tehdään myös valitusten ja epäilyilmoitusten perusteella. Tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa muuttaa, mikäli todetaan väärinkäytösten riskin selvästi pienentyneen tai suurentuneen. Valvontaa voidaan siten suunnata enemmän suuremman riskin kohteisiin.

Läkelain alaisten nikotiinivalmisteiden myynnin valvontaa tehdään tupakka- ja elintarvikelain mukaisten valvontakäyntien yhteydessä vähittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla. Läkelain alaisten tuotteiden tarkastuksilla huomioidaan muun muassa nikotiinivalmisteiden sijoittelua ja myynnin omavalvontaa. Keurusselän alueella lääkelain alaisten tuotteiden tarkastuksia tehdään joka neljäs vuosi.

Tupakkatuotteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja nikotiinivalmisteiden myynnin tarkastuksista ei peritä erillistä maksua, vaan valvontakäyntien kustannukset sisältyvät myyntikohteilta perittävään vuosittaiseen valvontamaksuun lainsäädännön periaatteen mukaisesti. Läkelain alaisten nikotiinivalmisteiden tarkastuksista ei myöskään peritä erillistä maksua, vaan valvonnan kustannukset sisältyvät vuosittaiseen valvontamaksuun.

Valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa on määritelty vuosille 2025–2028 valvonnan painopisteet, joita noudatamme myös paikallisesti mahdollisuuksien mukaan. Ensimmäinen painopiste on savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvonta. Savuttomia nikotiinituotteita koskeva tupakkalain muutos tuli voimaan 1.8.2025. Tällöin nikotiinipussit tulivat tupakkalain piiriin ja tämä edellytti tarkastajilta

perehtymistä muutoksen tuomiin ohjeisiin sekä uusia käytännön toimenpiteitä. Perehtyminen lakimuutoksen seurauksiin jatkuu edelleen vuonna 2026 johtuen lakimuutokseen sisältyvistä siirtymäajoista ja niihin liittyvästä valvonnasta.

Toinen painopiste on laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen. Valvonnassa tarkastetaan tuotteissa oleva tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen tunnistus. Näiden tietojen oikeellisuus tarkastetaan jäljitettävyyjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta, johon tarkastajilla on henkilökohtaiset tunnuksot.

Kolmas painopiste on etämyyntikiellon laajeneminen myös savuttomiin nikotiinituotteisiin hallituksen tupakkalain muutosta koskevan esityksen mukaisesti. Tämän seurauksena nikotiinipussejakaan ei saa esitellä ja myydä internetin verkkokaupassa.

Neljäs painopiste on markkinointi. Tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointi ja kaikenlainen myynninedistäminen on kielletty. Siihen liittyen voimaan tullut tupakkalain muutos yhdenmukaistaa myös savuttomien nikotiinituotteiden myyntipakkausten ulkonäön sekä asettaa näille tiettyjä pakkausmerkintävaatimuksia vuonna 2026.

Viides painopiste on ehkäisevä päihdetyö yhteistyössä eri viranomaisten kesken mahdollisuuksien mukaan.

Tarkastajat päivittävät ammatillista osaamistaan osallistumalla Valviran järjestämiin koulutuksiin. Lisäksi Keski-Suomen yhteinen laatutyöryhmä kokoontuu ryhmän toiveiden ja tarpeiden mukaan keskustelemaan ajankohtaisista tupakkatuotteiden myynnin valvontaan liittyvistä asioista.

3.4 Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuollon suunnitelma on erillisenä liitteenä (liite 2).

4 Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi tehdään vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arviointi käsitellään Keuruselän ympäristölautakunnassa. Arvioinnin avulla kehitämme toimintaamme ja varmistamme suunnitelman toteutumisen vuosittain. Valvonnan lopputulosta hyödynnetään valvontasuunnitelman päivittämisessä.

Valvonnan toteuman arviointi kattaa seuraavat asiat:

- kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
- painopistealueiden toteutuminen
- tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä toimenpiteet
- yhteistoiminta-alueella tapahtuneet häiriötilanteet, niiden selvittely ja tehdyt toimenpiteet
- henkilöstön voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus

- valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentaminen

5 Liitteet

Liite 1 Valvontakohteiden lukumäärä ja suunniteltu tarkastusmäärä 2026

Liite 2 Eläinlääkintähuollon suunnitelma vuosille 2026–2028